O‘QUVCHILARNING MUSTAQIL TA’LIMINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TOPSHIRIQLAR VA FORMATIV BAHOLASH

Nurmatov Adkhamjon Arabjan o’g’li

Annotatsiya.
Tezisda o‘quvchilarning mustaqil ta’lim olish kompetensiyasini rivojlantirishda raqamli topshiriqlarni bosqichma-bosqich tashkil etish va formativ baholashdan foydalanish imkoniyatlari yoritiladi. Maqsad, jarayon va refleksiyani birlashtirgan metodik yechimlar hamda kuzatish mezonlari tavsiya etiladi.

Kalit so‘zlar: raqamli topshiriq, formativ baholash, mustaqil ta’lim, refleksiya, elektron platforma, o‘quv strategiyasi.

KIRISH

Raqamli platformalarda test, video, elektron matn, simulyatsiya, forum va loyiha kabi turli o‘quv faoliyatlarini tashkil etish mumkin. Ammo raqamli topshiriqning mavjudligi o‘quvchining mustaqil ishlash qobiliyati avtomatik ravishda rivojlanishini anglatmaydi. Topshiriq o‘quvchini maqsad qo‘yish, tanlov qilish, manbalarni baholash va natijani qayta ko‘rib chiqishga undashi lozim. Shu jihatdan formativ baholash mustaqil ta’limni boshqaruvchi muhim metodik vosita hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Formativ baholash o‘quv jarayoni davomida o‘quvchining hozirgi natijasi bilan kutilayotgan natija o‘rtasidagi farqni aniqlash va keyingi qadamni belgilashga xizmat qiladi. U faqat ball qo‘yishdan iborat emas; sifatli fikr-mulohaza o‘quvchiga nimani yaxshi bajargani, qaysi jihatni yaxshilashi va buni qanday amalga oshirishi mumkinligini tushuntiradi. Mustaqil ta’lim sharoitida bu jarayon o‘quvchining o‘z faoliyatini kuzatishi va strategiyasini moslashtirishiga yordam beradi.

Raqamli topshiriqlarni uch darajada tashkil etish mumkin. Birinchi daraja — yo‘naltirilgan topshiriq: o‘quvchiga aniq yo‘riqnoma, namunaviy bajarish ketma-ketligi va resurslar ro‘yxati beriladi. Bu daraja yangi mavzu yoki yangi platforma bilan tanishishda qo‘llanadi. Ikkinchi daraja — tanlovli topshiriq: o‘quvchi bir nechta resurs yoki bajarish usulidan birini tanlaydi, lekin muddat va mezonlar oldindan belgilanadi. Uchinchi daraja — ochiq loyiha: o‘quvchi muammoni aniqlaydi, manbalarni mustaqil izlaydi, reja tuzadi va yakuniy mahsulotni asoslaydi. Darajalar o‘quvchining tayyorgarligiga qarab moslashtiriladi.

Har bir topshiriq uchun besh qismdan iborat metodik karta tavsiya etiladi: (1) o‘quv maqsadi va kutilayotgan natija; (2) bajarish bosqichlari va vaqt taqsimoti; (3) tavsiya etiladigan raqamli manbalar hamda manbani tekshirish talablari; (4) baholash rubrikasi; (5) refleksiya savollari. Refleksiya savollariga “Qaysi strategiya menga yordam berdi?”, “Qaysi ma’lumotni tekshirishga to‘g‘ri keldi?”, “Keyingi safar nimani boshqacha qilaman?” kabi savollarni kiritish mumkin. Bu savollar o‘quvchining faqat javobni emas, o‘rganish usulini ham anglashiga yordam beradi.

Baholash rubrikasi to‘rtta asosiy mezonni qamrab olishi mumkin: rejalashtirish, raqamli axborot bilan ishlash, mustaqil bajarish va refleksiya. Rejalashtirish mezonida maqsadning aniqligi va ish rejasining realistikligi baholanadi. Axborot bilan ishlashda manbalar ishonchliligi, ma’lumotlarni solishtirish va manbani ko‘rsatish e’tiborga olinadi. Mustaqil bajarishda vazifani bosqichma-bosqich

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.

bajarish va yordamdan maqsadli foydalanish ko‘riladi. Refleksiyada esa o‘quvchining xatolarni aniqlashi, fikr-mulohazadan foydalanishi va keyingi qadamni belgilashi hisobga olinadi.

Raqamli muhitda o‘qituvchi o‘quv jarayoni haqidagi ma’lumotlardan ehtiyotkorlik bilan foydalanishi kerak. Platformada topshiriqni ochish yoki tizimga kirish soni o‘quvchining haqiqiy tushunishini to‘liq ko‘rsatmaydi. Shu sababli raqamli izlar o‘quvchi izohi, topshiriq mahsuloti, kuzatish va suhbat kabi boshqa dalillar bilan birga tahlil qilinishi lozim. UNESCO hisobotida ham ta’lim texnologiyalarini tanlashda kontekst va ishonchli dalillar muhimligi ta’kidlanadi [3]. Shuningdek, internetga kirish imkoniyati cheklangan o‘quvchilar uchun muqobil topshiriq yoki oflayn material taqdim etilishi adolatli ishtirokni qo‘llab-quvvatlaydi.

Akademik halollik masalasi ham alohida metodik e’tiborni talab qiladi. O‘quvchilarga raqamli manbadan olingan fikrni o‘z so‘zi bilan qayta ifodalash, manbani ko‘rsatish, boshqa shaxs yaratgan ishni o‘ziniki sifatida taqdim etmaslik qoidalari tushuntiriladi. Topshiriq jarayoniy dalillarni — reja, qoralama, manbalar jadvali va refleksiyani — talab qilsa, o‘qituvchi o‘quvchining o‘z hissasini aniqroq ko‘ra oladi.

XULOSA

Raqamli topshiriqlar va formativ baholashni birgalikda qo‘llash mustaqil ta’limni maqsadli, kuzatiladigan va refleksiyaga asoslangan jarayonga aylantirish imkonini beradi. Metodik kartalar, bosqichma-bosqich murakkablashuvchi topshiriqlar va aniq rubrikalar o‘quvchiga o‘z ishini rejalashtirish hamda yaxshilash yo‘lini ko‘rsatadi. Kelgusida ushbu tavsiyalarni amaliyotda sinab ko‘rish, baholash vositalarining ishonchliligini tekshirish va o‘quvchilar fikrini tizimli yig‘ish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Zimmerman, B. J. Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview // Theory Into Practice. – 2002. – Vol. 41, No. 2. – P. 64–70. – DOI: 10.1207/s15430421tip4102_2.
2. Vuorikari, R., Kluzer, S., Punie, Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. – DOI: 10.2760/115376.
3. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education: A Tool on Whose Terms? – Paris: UNESCO, 2023.

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.